EEN PAREL IN HELICELLA ERICETORUM UIT ZUID LIMBURG

door

J. van Dalsum

Bij verschillende families van mariene Lamellibranchiata en bij Unionidae uit het zoete water komen parels geregeld voor, al zijn fraaie parels slechts van enkele soorten bekend. Kuiper (1980a) beschrijft een pareltje in een Pisidium. Stiva (1980) vermeldt fossiele parels uit het Mioceen van Denemarken en het Eemien van de opgespoten terreinen bij Amsterdam. Mij zijn fossiele parels bekend - soms nog met duidelijke weerschijnkleuren - uit het Plioceen van de Westerschelde en Antwerpen. Waarschijnlijk is Pinna pectinata (L.) de producent hiervan.

Coomans (1977) geeft een overzicht van parels bij Gastropoda, voor zover hem bekend uit de literatuur en uit eigen aanschouwing. Het blijkt dat parels bij diverse families incidenteel zijn aangetroffen, meestal als vastzittende of blisterparels of wratparels. Ook vermeldt hij twee gevallen bij zoetwaterslakken.

Bij landslakken zijn parels uiterst zeldzaam. Coomans spreekt van slechts twee gevallen uit de literatuur: een blisterparel bij Canistrum ovoideum (Brug.) en een vrije parel bij Helix pomatia L. uit Italië. Bovendien citeert Kuiper (1980b) een blisterpareltje bij Cepaea nemoralis (L.), vermeld door W.C. van Heurn (1948). Vermeldenswaard is daarom een vondst, door mij, van een losse parel in Helicella ericetorum (Müll.) te Schin op Geul, in september 1943. De vorm is onregelmatig ovaal, met over één zijde een scherpe opstaande kiel. De afmetingen zijn ruim 1½x2 mm.

Bij parels komen twee typen voor. Deze zijn chemisch gelijk van samenstelling ($CaCO_3$), doch verschillen van kristalstructuur. Het ene is opgebouwd uit zeer dunne, dakpansgewijs over elkaar liggende, laagjes aragoniet. Door interferentie van door deze laagjes teruggekaatste lichtstralen ontstaan de weerschijnkleuren (parelmoerglans). Het andere type bestaat uit kleine prisma's van calciet, waardoor ze op porselein lijken. J.W. Taylor (1894-1960) spreekt respectievelijk van nacreous en porcellaneous.

Daar landslakken aan de binnenzijde van de schelp geen parelmoerlaag bezitten, ligt het voor de hand, dat hun mantel alleen calciet-parels kan vormen. De parel uit Helicella heeft dan ook een fraaie porseleinglans.

Meestal schijnt in de natuur parelvorming te worden opgewekt door parasitaire wormpjes, die de mantel prikkelen, waarop deze reageert door ze in te hullen in aragoniet - dan wel calciet - laagjes. Daar deze wormpjes in water leven, kan dit niet de oorzaak van de parelvorming bij landslakken zijn. Getuige het kunstmatig opwekken van parelvorming (cultivé-parels), kunnen ook andere invloeden parelvorming veroorzaken. Te denken valt bv. aan zandkorreltjes, bacteriële infecties of carcinomen, die de mantel prikkelen, of een erfelijke factor, zoals bij Biomphalaria glabrata (Say).

LITERATUUR

COOMANS, H.E., 1977. Parelvorming bij slakken.- Vita marina: 147-158, fig. 1-11. (zie aldaar voor uitgebreide literatuurlijst).

HEURN, W.C. van, 1948. Korte mededeelingen.- Corr. blad 28: 176.
KUIPER, J.G.J., 1980a. Parel in Pisidium.- Corr. blad 194: 1019-1020.
KUIPER, J.G.J., 1980b. Rectificatie.- Corr. blad 196: 1070.
STIVA, A., 1980. Nog meer parels.- Corr. blad 196: 1070.
TAYLOR, J.W., 1894-1900. Monograph of the land- and freshwater mollusca of the British isles. Vol. 1.

SUMMARY

A free pearl of about 2 mm is mentioned from a living Helicella ericetorum (Müll.), at Schin op Geul, province Limburg, Netherlands. The colour is white, and the texture porcellaneous.